

บทที่ 3

ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาและปริทัศน์ผลงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง

จากการที่ได้เกิดวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจการเงินในประเทศไทยอย่างรุนแรงในปี 2540 จนทางการต้องขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ และทางการก็ได้ใช้ความพยายามเพื่อแก้ไขปัญหาตามแนวทางที่ระบุไว้ในหนังสือแสดงเจตจำนงฉบับต่าง ๆ ซึ่งภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยได้ส่งผลกระทบต่อลูกหนี้ของธนาคารพาณิชย์จำนวนมาก จนกลายเป็นสินเชื่อที่มีปัญหาไม่สามารถชำระดอกเบี้ยและต้นเงินตรงตามสัญญา และหากลูกหนี้ค้างชำระเกินกว่า 3 เดือน หรือ 3 งวด ธนาคารพาณิชย์ ก็จะต้องหยุดรับรู้ดอกเบี้ยค้างรับเป็นรายได้ นอกจากนี้ธนาคารพาณิชย์ จะต้องกันเงินสำรองเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ สำหรับสินทรัพย์จัดชั้นให้ครบถ้วนภายในงวดการบัญชีธันวาคม 2543 จากผลกระทบของภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอย และมาตรการในการแก้ไขปัญหาระบบสถาบันการเงินเพื่อสร้างความมั่นคง และให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล เพื่อให้เจ้าหน้าที่และผู้ฝากเงิน ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ เกิดความเชื่อมั่นในระบบสถาบันการเงินไทย เพื่อให้สถาบันการเงินไทย ทำหน้าที่จัดสรรเงินให้สินเชื่อให้แก่ภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ

3.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารเงินให้สินเชื่อ

การให้สินเชื่อในแง่สถาบันการเงิน หมายถึง บริการชนิดหนึ่งของสถาบันการเงิน ที่ก่อให้เกิดรายได้หลักแก่สถาบันการเงิน และมีความสำคัญที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบธุรกิจของชุมชนเป็นอย่างยิ่งด้วย โดยเป็นความเชื่อถือและไว้วางใจระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ในการที่จะให้เงินไปใช้ก่อน โดยมีสัญญากำหนดเงื่อนไข และเงื่อนไขเวลาการชำระคืนในอนาคต และสิ่งที่ฝ่ายผู้ให้สินเชื่อจะต้องรับภาระตามมา คือ ความเสี่ยง ดังนั้นสินเชื่อ นอกจากจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความเชื่อถือแล้ว ยังต้องอาศัยหลักประกัน ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งบุคคล หรือหลักทรัพย์

หลักการจัดการสินเชื่อ แบ่งงานออกได้ เป็น 2 ลักษณะใหญ่ คือ การปล่อยสินเชื่อและการเรียกเก็บหนี้ ซึ่งงาน 2 ลักษณะ นี้ นับว่าเป็นงานหลักของการจัดการสินเชื่อที่จะต้อง

คำนวณควบคู่กันไปเสมือนตราซึ่ง กล่าวคือ ถ้างานใดห่วยถ้อยงาน อีกรงานจะต้องเข้มงวด จึงจะทำ
ให้งานจัดการสินเชื่อดี

การปล่อยสินเชื่อ เมื่อสถาบันการเงิน ได้กำหนดนโยบายการให้สินเชื่อแล้ว ผู้
พิจารณาการให้สินเชื่อแก่ลูกค้าแต่ละราย จะต้องประเมินความเสี่ยงภัย ในการได้รับชำระคืนเงิน
การประเมินความเสี่ยงภัยมีหลักเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้⁸

1. ความสามารถชำระหนี้ (Capacity) เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพิจารณาให้สินเชื่อ
ลูกหนี้ที่แม้อยากทำการชำระหนี้สักเพียงใด หากปราศจาก ซึ่งความสามารถชำระหนี้แล้วย่อมไม่
เกิดการชำระหนี้ ดังนั้น การให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์จะต้องประเมินความสามารถชำระหนี้
เป็นประการแรก เช่น ประเมินรายได้ ภาระหนี้สินที่มีอยู่

2. ความเต็มใจชำระหนี้ (Character) การชำระหนี้ไม่อาจเกิดขึ้นได้ ครอบคลุมที่ผู้เป็นลูก
หนี้ไม่มีความตั้งใจชำระหนี้ เช่น พิจารณาจากประวัติของผู้ขอกู้

3. หลักประกัน (Collateral) ความสามารถชำระหนี้ และความเต็มใจชำระหนี้ นำไปสู่
การชำระหนี้ ซึ่งเป็นความปรารถนาสูงสุดของการให้สินเชื่อ แต่ธนาคารต้องคำนึงความผิดพลาด
ล้มเหลวในการดำเนินการของลูกหนี้ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อเพิ่มความคุ้มครองให้กับธนาคาร ธนาคาร
ควรเรียกร้องหลักประกันเพื่อช่วยลดอัตราความเสี่ยง ธนาคารไม่ประสงค์ ให้มีการขายทรัพย์สิน
ของลูกหนี้มาชำระหนี้ เว้นแต่จะหลีกเลี่ยงไม่ได้

4. เงินทุน (Capital) ของผู้กู้เป็นความเข้มแข็งทางการเงินที่ใช้สนับสนุนการชำระหนี้
อีกระดับหนึ่ง ที่อาจเปลี่ยนสภาพมาเป็นความสามารถชำระหนี้ได้ เมื่อเลิกกิจการชำระบัญชี เช่น
ทรัพย์สินต่าง ๆ ของผู้กู้

5. ภาวะเศรษฐกิจและการค้า (Condition) ในการพิจารณาให้สินเชื่อ ผู้พิจารณาให้สิน
เชื่อต้องติดตามภาวะเศรษฐกิจ การค้าทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศอยู่เสมอ ตลอดจนสิ่ง
แวดล้อมต่าง ๆ ที่อาจกระทบต่อลูกหนี้จนทำให้ความสามารถชำระหนี้เปลี่ยนแปลงไป

⁸ คารณี พุทรวินุสย์ “การจัดการสินเชื่อ” กรุงเทพฯ : บริษัทประชาชนจำกัด .2530
หน้า 1-9

⁹ อรุณี นรินทรกุล ณ อยุธยา “การบริหารธนาคารพาณิชย์” กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดคุณหินอักษร
กิจ. 2527 หน้า 137

6. ความเสี่ยงจากฐานะของต่างประเทศ (Country) ธนาคารพาณิชย์ที่มีการให้สินเชื่อในต่างประเทศ โดยลูกหนี้นี้อาจไม่สามารถชำระหนี้ได้ เช่น เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจการเมืองของประเทศนั้น ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงไป

การเรียกเก็บหนี้ หมายถึง ความพยายามที่ใช้ไปเพื่อให้ได้รับชำระเงินภายหลังที่หนี้สินนั้นพ้นกำหนดชำระเงินมาแล้ว และควรกำหนดวิธีประเมินการเรียกเก็บหนี้สำหรับลูกหนี้ที่มีความเสี่ยงแตกต่างกันออกไป โดยพยายามหาสาเหตุของการไม่ชำระหนี้เสียก่อน เพื่อเจ้าหนี้จะสามารถจำแนกประเภทของแต่ละบัญชีและดำเนินการตามลำดับต่อไปให้เหมาะสมกับกรณี¹⁰ แนวความคิดดั้งเดิมการแก้ไขหนี้เป็นเรื่องของการยืดเวลาการชำระหนี้ แปลงสภาพหนี้ เพิ่มเงินให้ดำเนินการต่อ หรือมีเงินนั้นก็ส่งให้ทนายความดำเนินคดีต่อไป ทั้งนี้การปฏิบัติเช่นนั้น เนื่องจากหนี้มีปัญหาไม่มากนัก ธนาคารพาณิชย์สามารถรับสภาพความเสียหายที่เกิดจากหนี้จัดชั้นและหนี้สูญของธนาคารเพิ่มมากขึ้น จึงได้หันมาให้ความสำคัญในเรื่องการจัดเก็บหนี้เร่งรัด โดยการติดตามการใช้วงเงินเครดิต ซึ่งเท่ากับเป็นการป้องกันการเกิดหนี้มีปัญหา แต่เมื่อเกิดหนี้มีปัญหาจริง ๆ ธนาคารพาณิชย์จะเข้าแก้ไข โดยแยกประเด็นปัญหา จัดลำดับของปัญหา วิเคราะห์สาเหตุ พร้อมทั้งวางแนวทางแก้ไขหนี้ โดยมุ่งเน้นที่จะช่วยเหลือแก้ไขลูกหนี้ให้ดำเนินกิจการต่อไปได้ และสามารถชำระหนี้คืนแก่ธนาคารได้ในที่สุด และแม้ว่าการแก้ปัญหาหนี้ไม่ได้ผล การดำเนินคดีเพื่อให้ได้รับชำระหนี้คืนในที่สุด¹¹

การให้สินเชื่อเป็นธุรกิจที่สำคัญที่จะสร้างรายได้ให้ธนาคารพาณิชย์ และการให้สินเชื่อยังมีความสำคัญในการสนองความต้องการเงินทุนของธุรกิจ เงินที่ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่อในส่วนใหญ่นำมาจากเงินฝาก ซึ่งธนาคารพาณิชย์มีพันธะต้องจ่ายคืน ดังนั้น การพิจารณาให้สินเชื่อจึงต้องกระทำด้วยความระมัดระวังรอบคอบ เนื่องจากผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากการให้สินเชื่อจะส่งผลกระทบต่อฐานะของธนาคารพาณิชย์ และเกิดความเสียหายต่อผู้ฝากเงินในที่สุด ด้วยเหตุที่การให้สินเชื่อมีความสำคัญมากดังกล่าว กฎหมายการธนาคารพาณิชย์จึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติ เพื่อใช้บังคับเกี่ยวกับการควบคุมการขยายสินเชื่อตามมาตรา 10 กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ดำรงเงินกองทุนทั้งสิ้นไม่ต่ำกว่าอัตราส่วนกับสินทรัพย์ หนี้สินและภาระผูกพัน ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด เนื่องจากสินทรัพย์ส่วนใหญ่เป็นเงินให้สินเชื่อ จึงเท่ากับเป็นการควบคุมการให้สินเชื่อมิให้มีการขยายสินเชื่อมากเกินไป หากมีการขยายสินเชื่อเพิ่มขึ้นก็ต้องเพิ่มทุนให้มากขึ้นตามอัตราส่วนอันเป็นการจำกัดขอบเขตการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ให้อยู่ในระดับที่

¹⁰ คารณี พุทธวิบูลย์ “การจัดการสินเชื่อ” กรุงเทพฯ : บริษัทประชาชนจำกัด, 2530 หน้า 216 - 217

¹¹ สิริวิทย์ เสียมภักดี “เจรจาแก้ไขหนี้” พิมพ์ครั้งที่ 1, 2538 หน้า 1

ปลอดภัยและชี้แจงไว้ซึ่งความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ เพราะเมื่อธนาคารพาณิชย์ได้ดำเนินการ ถ่มแหวนหรือขาดทุน เงินกองทุน ซึ่งเป็นส่วนของเจ้าของกิจการก็สามารถรับภาระในการสูญเสีย หรือผลขาดทุนที่เกิดขึ้นนั้นได้ โดยไม่กระทบกระเทือนผู้ฝากเงินหรือเจ้าหนี้ ถ้าธนาคารพาณิชย์มี เงินกองทุนอย่างเพียงพอและพยายามเสริมสร้างให้เพิ่มขึ้นอยู่เสมอก็จะเป็นสิ่งประกันความสามารถ ของธนาคารพาณิชย์นั้นที่สนองความต้องการของลูกค้าในด้านกาให้สินเชื่อทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้เสมอ¹²

3.2 ปรัชญาผลงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง

บัณฑิต นิจถาวร และมาตี วีระกิจพานิช¹³ กล่าวไว้ในบทความเรื่องความผันผวน ของภาวะเศรษฐกิจและเสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์ โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะ เศรษฐกิจและเสถียรภาพของธนาคารพาณิชย์ในกรอบของเศรษฐศาสตร์มหภาค โดยแบ่งแยก ธนาคารพาณิชย์ออกเป็นกลุ่มธนาคารขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก ในช่วงปี พ.ศ. 2519-2528 จากข้อ มูลงบดุลบัญชีหนี้สินและสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์รายปี ผลการศึกษาพบว่า ภาวะตกต่ำของ ระบบเศรษฐกิจมีผลค่อนข้างมากต่อธนาคารพาณิชย์ โดยทำให้ระบบธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อ ได้น้อยลง การระดมเงินฝากทำได้น้อยลงเช่นกัน ภาวะสภาพคล่องส่วนเกินที่เกิดขึ้น ทำให้ระบบ ธนาคารพาณิชย์พึ่งพาการนำเงินกู้จากต่างประเทศน้อยลง และในขณะเดียวกันความจำเป็นที่ ต้องกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทยก็ลดลงเช่นกัน ธนาคารพาณิชย์นำสภาพคล่องส่วนเกินไปลง ทุนในพันธบัตรรัฐบาล และสินทรัพย์ต่างประเทศมากขึ้น และปรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลง จึงทำให้ กำไรของธนาคารพาณิชย์ลดลง เนื่องจาก Spread ระหว่างต้นทุนดำเนินการและอัตราดอกเบี้ยเงิน กู้แคบลง นอกจากนี้ดัชนีของความเพียงพอของทุนมิได้แสดงแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น

¹² วารี หะวานนท์ “การบัญชีธนาคาร การปฏิบัติงานธนาคารพาณิชย์” พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ: โรง พิมพ์ชวนพิมพ์ 2539 หน้า 224 - 229, 334

¹³ บัณฑิต นิจถาวร และมาตี วีระกิจพานิช “ความมั่นคงของสถาบันการเงิน”: ความผันผวนของภาวะ เศรษฐกิจ และเสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์ (เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ ครั้งที่ 10 คณะ เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)